

УДК 351.746.1

Олег ВАСИЛИШИН

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА ТАКТИЧНОМУ РІВНІ ПІД ЧАС ПЕРШОГО ЕТАПУ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Протистояння на Донбасі, яке повинно було бути припинено за дві доби, перетворилося у важку позиційну війну. Національна гвардія, добровольчі батальйони, Держприкордонслужба і Збройні Сили України несуть непоправні втрати через недосконале командування, відсутність координації серед складових Сектору безпеки і оборони України, слабку бойову і матеріальну підготовку. Подальші дослідження слід присвятити проблемам взаємодії складових Сектору безпеки і оборони України на рівні керівництва АТО і зміни, що відбулися в ході проведення АТО після перемир'я 20–27.06.2014.

Ключові слова: *охорона і оборона державного кордону, взаємодія, антитерористична операція.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Після анексії Криму Російською Федерацією загострилася ситуація на Сході країни, особливо в Луганській та Донецькій областях. 13 квітня 2014 року підписано Указ в.о. Президента України, яким визначено початок проведення антитерористичної операції із залученням Збройних Сил (ЗС) України. Крім ЗС України, участь у ній беруть підрозділи інших скла-

дових Сектору безпеки та оборони України, а саме: Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України (СБУ), добровольчі батальйони “Донбас”, “Азов”, “Україна” тощо. Взаємодія складових Сектору безпеки та оборони України, координація дій їх підрозділів, оперативність оцінки та реагування на загрози, що виникають, є запорукою успішності операції.

Зважаючи на це, вирішення проблемних питань, що виникають при взаємодії складових Сектору безпеки та оборони України у ході антитерористичної операції (АТО), є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблемні питання щодо участі Міністерства внутрішніх справ (МВС), Державної прикордонної служби та Служби безпеки України (СБУ) у відсічі збройної агресії досліджуються Р. І. Тимошенко [1]. На необхідності централізованого керівництва всіма військовими структурами України, які беруть (чи братимуть) участь в її обороні, координації їх дій наголошує Г. Ситник. Розглядаючи ці проблеми з позицій системного підходу, він цілком слушно стверджує, що традиційна відомчість і пов'язана з нею складність узгодження будь-яких питань щодо комплексного застосування наявних у державі сил і засобів для вирішення завдань, які покладаються на Воєнну організацію держави, породжують значні труднощі управління у сфері оборони держави. За оборону країни, згідно з Конституцією України, відповідає не Воєнна організація держави, а тільки Збройні Сили, тобто інші силові міністерства і відомства та підпорядковані їм військові формування до цього найважливішого питання забезпечення національної безпеки ніби й непричетні [2, с. 80–81]. Що стосується антитерористичних та миротворчих операцій. Досліджувалися окремі аспекти проведення антитерористичної операції НАТО “Активні зусилля” у Східному Середземномор’ї [3]. Питання підготовки миротворців як елемента системи функціонування ЗС України досліджуються М. Беловим та В. Коряком [4]. В. Школяренко розглядає питання отримання, збереження та розповсюдження бойового досвіду, набутого під час участі у міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки [5]. Проблем-

ні питання взаємодії між складовими Сектору безпеки та оборони України, що беруть участь у заходах АТО в Донецькій та Луганській областях тільки починають досліджуватися.

Метою статті є дослідження взаємодії, на тактичному рівні, між складовими Сектору безпеки та оборони України, що приймають участь у заходах антитерористичної операції, а саме: ЗС України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, СБУ тощо. Розглянемо проміжок часу між початком АТО та перемир'ям 20–27.06.2014.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи поняття “воєнна організація держави”, її призначення, склад, структуру, зв'язки між складовими, хочу звернути увагу на проблеми взаємодії правоохоронних і державних спеціальних органів із ЗС України. Правоохоронні та державні спеціальні органи нібито теоретично і повинні взаємодіяти зі Збройними Силами в умовах правового режиму воєнного стану, але це законодавчо не врегульовано, їх завдання не визначені [6]. Під час бойових дій це обернеться неузгодженістю дій та невиправданими втратами.

На Сході країни проводиться АТО. Під час її проведення взаємодіють зазначені вище складові Сектору безпеки та оборони України, а саме ЗС України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України (Держприкордонслужба), СБУ. Розглянемо, як їх взаємодія відбувається на практиці. Як стверджує гносеологія, саме практика – критерій істини.

Проводячи неупереджений аналіз ситуації в Донецькій та Луганській областях, ми повинні надзвичайно виважено віднестися як до джерел інформації, так і до фактів, викладених в інформаційних повідомленнях, та їх інтерпретації, урахувати, що в інформаційному просторі ведеться інформаційна боротьба. Використовуючи інформацію про хід АТО, якою заповнений Інтернет, мати на увазі, що вона доволі суб'єктивна, оскільки як наведені факти, так і висновки, трактуються залежно від точки зору автора.

Публічна ж інформація, що озвучується високопосадовцями та викладена на сторінках друкованих органів і сайтах відповідних мініс-

терств і відомств аж ніяк не джерело об'єктивної інформації для аналітиків. Ця інформація служить керівництву міністерств і відомств для збереження “честі мундиру” – заспокоєння суспільної думки з метою приховати свою вину (некомпетентність) та прорахунки в ході АТО, реформування та розвитку підлеглих структур.

Як приклад, керівництво Держприкордонслужби впродовж квітня – травня 2014 року не раз заявляло про те, що Державна прикордонна служба в повному обсязі виконує покладені на неї завдання.

Так, під час брифінгу в Будинку Уряду 25 травня генерал-лейтенант Держприкордонслужби Віктор Мишаковський заявив, що на сьогодні Державна прикордонна служба в повному обсязі виконує покладені на неї завдання – “Ситуація на державному кордоні України продовжує залишатися складною, але контрольованою”. За його словами, Державна прикордонна служба № 3(52), 2014 102 повністю забезпечує охорону державного кордону, функціонування прикордонних підрозділів і забезпечення прикордонного контролю в пунктах пропуску.

У той же час із території Росії на допомогу бойовикам ЛНР та ДНР переправляються автомобільні колони з озброєними бойовиками, важка бронетехніка, реактивні системи залпового вогню тощо. Терористи штурмують прикордонні підрозділи з використанням гранатометів та стрілецької зброї [7]. Чи здатні підрозділи Держприкордонслужби перекрити кордон та не допустити бойовиків на територію України?

Державна прикордонна служба України створена на базі Прикордонних військ України. Прикордонні війська України під час виконання покладених на них завдань були зобов'язані “відбивати вторгнення на територію України озброєних формувань, припиняти збройні та інші провокації на державному кордоні України...” [8, с. 40]. Отже, вони брали участь не лише в охороні, а й в обороні державного кордону. Державна прикордонна служба України у процесі реформування все більш перетворювалася на правоохоронне формування. Завдання щодо оборони державного кордону зникли з нормативно-правових документів, залишилися завдання лише щодо охорони [9, с. 438]. У Законі України “Про Державну прикордонну службу України” серед

обов'язків визначено “участь у взаємодії із ЗС України та іншими військовими формуваннями у відбитті вторгнення або нападу на територію України збройних сил іншої держави або групи держав” [9, с. 442].

Що стосується ЗС України. Як зазначав в.о. Міністра оборони України М. Коваль, у ході взаємодії силових структур у межах АТО “підрозділи Збройних Сил виконують завдання з оточення районів, у яких проводиться активна фаза АТО. Решту завдань виконують бійці спецпідрозділів СБУ та Нацгвардії” [10]. Якщо це правда – виникає питання, чому саме ЗС України мають найбільші втрати серед особового складу?

Фрагментарна інформація від бійців та офіцерів, що беруть участь у заходах АТО, приводить до висновків про вкрай незадовільну ситуацію щодо взаємодії складових Сектору безпеки та оборони України у ході бойових дій. І, на нашу думку, тут існують як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Об'єктивні причини відсутності взаємодії полягають у тому, що ніхто ніколи в Україні не відпрацьовував питання взаємодії різних збройних формувань у ході єдиної операції (не будемо брати до уваги показові антитерористичні навчання силами до взводу від різних силових структур). Не вчили командирів підрозділів Внутрішніх військ, на базі яких створено Національну гвардію, та Державної прикордонної служби України працювати у взаємодії з авіацією та артилерією Сухопутних військ ЗС України.

Сьогодні, коли терористи мають важке озброєння, включаючи танки, бронетранспортери та артилерію, операція хоч і називається антитерористичною, але несе всі ознаки загальновійськової. У той же час у підрозділах Національної гвардії та Державної прикордонної служби України важке озброєння відсутнє.

Аналізуючи хід проведення АТО доходимо висновку, що про більш менш налагоджену взаємодію Нацгвардії, ЗС України та спецпідрозділів СБУ можна говорити лише у випадку планування операцій штабом АТО. У випадку атак бойовиків здебільшого про взаємодію говорити не приходиться. Як приклад – відсутність взаємодії між підрозділами ЗС України та Національної гвардії призвела до значних втрат серед військовослужбовців 19 червня під Ямполем [11] тощо.

Інша проблема – ресурсне забезпечення АТО. Відсутній єдиний централізований механізм збору даних про необхідні ресурси і, відповідно, задоволення потреб. Наслідком цього є катастрофічний брак тих чи інших ресурсів. Усе це в підсумку оплачується життям і здоров'ям наших військовослужбовців. Утім сьогодні ми отримали унікальну можливість визначити нові принципи і методи постачання військ у реальних бойових умовах.

Незважаючи на втрати, військовослужбовці набувають потрібний досвід, вони готові воювати. Але вони бажають бачити результати своїх зусиль, що значною мірою залежить від керівництва. За нинішньої ситуації, коли на Донбасі йдуть повномасштабні бойові дії, керівництво операцією в зоні АТО повинно бути покладено на Генеральний штаб ЗС України, що дозволить йому набути досвіду керівництва ЗС України та підрозділами інших складових Сектору безпеки та оборони України в бойових умовах.

Висновки. Протистояння на Донбасі, яке мало бути припинене за дві доби, перетворилося у тяжку позиційну війну. Національна гвардія, добровольчі батальйони Держприкордонслужба та ЗС України несуть непоправні втрати через недосконале командування, відсутність координації серед складових Сектору безпеки і оборони України, слабку бойову та матеріальну підготовку. Подальші дослідження слід присвятити проблемам взаємодії складових Сектору безпеки і оборони України на рівні керівництва АТО та змін, що відбулися у ході проведення АТО після перемир'я 20–27.06.2014.

Список використаної літератури

1. Тимошенко Р. І. Проблемні питання щодо участі Міністерства внутрішніх справ, Державної прикордонної служби та Служби безпеки України у відсічі збройної агресії / Р. І. Тимошенко // Збірник наукових праць. Вип. 1(39) / редкол. Шевченко В. Л. (голова) та ін. – Київ : ЦВСД НУОУ. – 2009. – С. 16–20.

2. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. / Г. П. Ситник : у 3 ч. Ч. 3 : Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення нац. безпеки. – К. : НАДУ, 2010. – 208 с.

3. Соколюк С. М. Пірати XXI століття / С. М. Соколюк // Оборонний вісник. – 2013. – № 8. – С. 25–32.
4. Белов М. А. Як готувати миротворців / М. А. Белов, В. І. Коряк // Оборонний вісник. – 2014. – № 3. – С. 20–25.
5. Школяренко М. М. Зберегти кадри / М. М. Школяренко // Оборонний вісник. – 2013. – № 2. – С. 20–27.
6. Устименко О. В. Уточнення поняття “Военна організація держави” / О. В. Устименко // Зб. наук. пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. – 2011. – № 1 (42). – С. 46–52.
7. Терористи напали на прикордонників підрозділу “Дякове”, аби відволікти увагу – ДПС. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/05/30/7027564/>
8. Військове законодавство України (збірник нормативних актів) / під ред. В. І. Кравченка. – К. : Атіка, 1999. – 800 с.
9. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України. – 2-ге вид., доп. – Київ : Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння, 2012. – 820 с.
10. Коваль М. Військо готове до відбиття ймовірної агресії / М. Коваль // Народна армія. – 2014. – 5–8 травня. – № 17. – С. 4.
11. Нас хотели тупо списать в бою : откровения бойцов 25-й бригады ВДВ. – Режим доступу : <http://reporter.vesti.ua/63608-nas-hoteli-tupo-spisatv-boju#.U-PaKU0cQ>

Рецензент – доктор військових наук, доцент Купрієнко Д. А.

Василишин О. Проблемы взаимодействия составляющих сектора безопасности и обороны Украины на тактическом уровне в ходе первого этапа антитеррористической операции

Противостояние на Донбассе, которое должно было быть прекращено за двое суток, превратилось в тяжелую позиционную войну. Национальная гвардия, добровольческие батальоны, Госпогранслужба и ВС Украины несут невосполнимые потери из-за несовершенного командования, отсутствие координации среди составляющих Сектора безопасности и обороны Украины, слабую боевую и материальную подготовку. Дальнейшие исследования следует посвятить проблемам взаимодействия составляющих Сектора безопасности и обороны

Украины на уровне руководства АТО и изменений, произошедших в ходе проведения АТО после перемирия 20–27.06.2014.

Ключевые слова: *охрана и оборона государственной границы, взаимодействие, антитеррористическая операция.*

Vasylyshyn O. Problems of the components interaction of the Security and Defense sector of Ukraine on the tactical level in the course of the first phase of antiterrorist operation

The confrontation in the Donbass, which had to be stopped in two days, has turned into a serious positional war. The National Guard, volunteer battalions of the State Border Guard Service of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine have irreparable losses due to imperfect command, lack of coordination among the components of the Security and Defense sector of Ukraine, weak combat and material training. Further research should be devoted to the interaction between the components of the Security and Defense sector of Ukraine at the level of the Anti-terroristic operation (ATO) staff and the changes that occurred during the ATO after the armistice on 20–27.06.2014.

Analyzing the process of the ATO we have concluded that it is possible to speak about a more or less interaction between the National Guard, the Armed Forces of Ukraine and Special Forces the State Security Service only in the case of planning of operations by headquarters of ATO. Speaking about the guerrillas attack, in most cases, there is no interaction. As an example – the lack of interaction between the units of the Armed Forces of Ukraine and the National Guard have led to significant losses among servicemen on June 19 near Yampol etc.

Fragmentary information from soldiers and officers who participate in the activities of ATO, leads to the conclusion about unsatisfactory situation regarding the interaction of Defense and Security sector of Ukraine in the operations. And we believe that there are both objective and subjective reasons. Objective reasons for the lack of interaction lies in the fact that anyone in Ukraine hasn't worked out the issue of interaction of the various armed groups in the course of a single operation (we will not take into account demonstrative anti-terrorist training by forced before platoon from various security agencies).

Commanders of the Internal Troops units (on the base of which the National Guard was established) and the State Border Guard Service of Ukraine didn't learn how to work in interaction with aircraft and artillery of the Armed Forces of Ukraine.

Another problem is logistic supply of ATO. There is no a single centralized mechanism for collecting data on the necessary resources and therefore needs. The result is a catastrophic shortage of certain resources. All this problems are paid by life and health of our servicemen. But today we have a unique opportunity to break in the new principles and methods of supplying troops in actual combat conditions.

Despite the losses, the servicemen obtain the right experience, they are ready to fight. They want to see the results of their efforts, which largely depend on the management. In the current situation when there are full-scale military operations in Donbass, the management of the operation in the area of ATO should be assigned to the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, which will allow them to gain experience of leadership of the Armed Forces of Ukraine and other components of the Defense and Security sector of Ukraine in combat operations.

Keywords: *protection and defense of the State border, interaction, antiterrorist operation.*